

อาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

อาชีวศึกษาระบบทวิภาคี (Dual Vocational Training) เป็นการจัดการอาชีวศึกษาโดยร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการ ซึ่งนักศึกษาในระบบนี้จะเรียนภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติเบื้องต้นที่สถานศึกษา และไปฝึกอาชีพที่สถานประกอบการจนกระทั่งจบหลักสูตร

ความเป็นมา

การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีเดิมเรียกว่า “ระบบโรงเรียน - โรงงาน” ซึ่งเริ่มโดยสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ ได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาลสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี แต่ในขณะนั้นยังไม่มีสถานประกอบการเข้าร่วมโครงการ ต่อมาในปี พ.ศ. 2527 คณะรัฐมนตรีเห็นชอบให้กระทรวงศึกษาธิการ โดยกรมอาชีวศึกษาดำเนินการทดลองฝึกผู้ชำนาญงานประเภทช่างอุตสาหกรรมตามโครงการความร่วมมือระหว่างกรมอาชีวศึกษา สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยและสถานประกอบการ เพื่อทดลองจัดการอาชีวศึกษาระบบโรงเรียน - โรงงานที่วิทยาลัยเทคนิคท่าหลวงซีเมนต์ไทยอนุสรณ์ ในสาขาช่างซ่อมบำรุงโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาลเยอรมันตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529 เป็นต้นมา และวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวงซีเมนต์ไทยอนุสรณ์ ได้ดำเนินการรับช่างฝึกหัดรุ่นแรกในปีการศึกษา 2531 เมื่อจัดการศึกษาวิชาซีพระบบดังกล่าวได้ผลเป็นที่น่าพอใจระดับหนึ่ง และมีผู้สนใจมากขึ้น กรมอาชีวศึกษาจึงมีนโยบายขยายการจัดวิชาซีพระบบนี้ไปสู่วิชาซีพระบบอื่นด้วย ประกอบกับประเทศเยอรมนีได้ให้การสนับสนุนโครงการความช่วยเหลือ

ในระยที่ 2 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534 - 2538 และในปีการศึกษา 2535 กรมอาชีวศึกษาได้จัดตั้งสำนักงานโครงการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีขึ้นเป็นการภายในเทียบเท่ากอง และให้สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนเพิ่มขึ้นอีกหลายสถานศึกษา และสาขาวิชา จนกระทั่งถึงปีการศึกษา 2538 กรมอาชีวศึกษาได้ประกาศเป็นนโยบายให้สถานศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษาเปิดการเรียนการสอนในระบบทวิภาคีเพิ่มขึ้นอีกระบบหนึ่ง นอกเหนือจากระบบปกติ และได้จัดทำหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พ.ศ. 2538 โดยในด้านการจัดการได้แยกเป็นหลักสูตรปกติ และหลักสูตรทวิภาคี ซึ่งประกาศใช้ในสถานศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษา ในปี พ.ศ. 2538 ซึ่งมีนักเรียนเข้าเรียนจำนวน 10,056 คน ในปี พ.ศ. 2539 และมีนักเรียนจำนวน 14,187 คนในปี พ.ศ. 2542 เมื่อมีการประกาศในราชกิจจานุเบกษาในปี พ.ศ. 2546 ให้ตั้งสำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีก็ยังคงได้รับความสนใจเป็นอย่างมากจากหลายฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบการ นักเรียน สถานประกอบการ อีกทั้งกระทรวงอุตสาหกรรมและสภาอุตสาหกรรมก็ให้ความร่วมมือและสนับสนุนโครงการด้วยดีตลอดมา ประกอบกับการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีนี้ สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียน สถานประกอบการ และสถานศึกษา การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนระบบทวิภาคีของสถาบันอาชีวศึกษาที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา จึงเกิดขึ้นอย่างเต็มรูปแบบ โดยขยายการจัดไปทั่วทุกจังหวัดตามสภาพความพร้อมของแต่ละสถานศึกษา ที่มีสถานประกอบการในท้องถิ่นนั้น ซึ่งตรงตาม

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 8 มาตรา 58 ข้อ (2) ที่ว่า “ให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ระดมทรัพยากร เพื่อการศึกษา โดยเป็นผู้จัดและมีส่วนร่วมในการ จัดการศึกษา บริจาคทรัพย์สินและทรัพยากรอื่นให้ แก่สถานศึกษา และมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่าย ทางการศึกษาตามความเหมาะสมและความจำเป็น”

และตรงตามหมวด 3 มาตรา 20 ที่ว่า “การจัดการศึกษา การฝึกอบรมวิชาชีพให้จัดใน สถานศึกษาของรัฐ สถานศึกษาของเอกชน สถาน ประกอบการหรือโดยความร่วมมือระหว่างสถาน ศึกษาที่สถานประกอบการ ทั้งนี้ให้เป็นไปตาม กฎหมายว่าด้วยการอาชีวศึกษาและกฎหมายที่ เกี่ยวข้อง”

ปัจจุบันมีสถาบันอาชีวศึกษาที่สังกัด สำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา 412 แห่ง จัดการ ศึกษาด้านอาชีวศึกษาโดยเปิดสอนระดับ ปวช., ปวส. และได้ร่วมมือกับสถานประกอบการราว 4,000 แห่ง ในการร่วมมือกันทำการฝึกอาชีพให้นักเรียน

หลักการจัดการอาชีวศึกษาระบบ ทวิภาคี

1. เป็นการ จัดหลักสูตรตามความพร้อมของ สถานประกอบการ เพราะเป็นความร่วมมือระหว่าง สถานศึกษาและสถานประกอบการ และดำเนินการ ตามความต้องการของสถานประกอบการเป็นสำคัญ

2. เป็นการ จัดเพื่อผลิตช่างฝีมือระดับ ประกาศนียบัตรวิชาชีพหลังมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อ พัฒนากำลังคนให้มีความชำนาญเฉพาะด้าน มีคุณ ธรรม บุคลิกภาพ และเจตคติที่เหมาะสม ออกไป ประกอบอาชีพได้ตรงตามความต้องการของตลาด แรงงาน สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจและสังคม ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

3. เป็นการ จัดให้ช่างฝึกหัดหรือผู้ฝึกหัดมี สถานภาพเป็นคนของสถานประกอบการที่คัดเลือก จากเยาวชนผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ตอนต้น แล้วส่งให้สถานศึกษาเพื่อสอนภาคทฤษฎี ส่วนภาคปฏิบัติเรียนที่สถานประกอบการ

4. เป็นการ จัดหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้ผู้ เรียนเลือกเรียนได้อย่างกว้างขวาง เพื่อเน้นความ ชำนาญเฉพาะด้าน และเลือกวิธีการเรียนตาม ศักยภาพและโอกาสของผู้เรียน สามารถถ่ายโอนผล การเรียนสะสม ผลการเรียนเทียบความรู้และ ประสบการณ์จากแหล่งวิทยาการ สถานประกอบการ และสถานประกอบอาชีพอิสระได้

5. เป็นการ จัดหลักสูตรการสอนที่ได้รับ ความเห็นชอบจากทั้งสองฝ่ายคือสถานศึกษาและ สถานประกอบการ

6. สถานศึกษาจะดูแลรับผิดชอบวิชาภาค ทฤษฎีและภาคปฏิบัติเบื้องต้น 20% เป็นเวลา 1 - 2 วันต่อสัปดาห์ ส่วนสถานประกอบการดูแลรับผิดชอบ การฝึกภาคปฏิบัติวิชาชีพเฉพาะตามหลักสูตร 80% สัปดาห์ละ 3 - 4 วัน

7. เป็นการ จัดหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้สถาน ศึกษา ชุมชนและท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนา หลักสูตร เพื่อให้ตรงตามความต้องการสอดคล้อง กับสภาพของชุมชนและท้องถิ่นนั้น ๆ

8. หลักสูตรระบบทวิภาคีทั่วไปนั้น ส่วนมาก จะใช้กับการผลิตกำลังคนระดับช่างฝีมือ และใช้เวลา ประมาณ 3 ปี รับเด็กที่จบ ม.3 หรือระดับ 9 อายุ ไม่ต่ำกว่า 15 ปี

แนวทางการจัดการเรียนการสอน โดยใช้ความร่วมมือ

1. **เพิ่มวุฒิให้กับบุคลากรที่ทำงานในสถาน ประกอบการ เพื่อศึกษาต่อในระดับ ปวช., ปวส. ได้ (สามารถเทียบโอนประสบการณ์ได้)**

2. คัดเลือกนักศึกษาและจัดการเรียนร่วมกันตลอดหลักสูตร โดยสถานศึกษาคัดเลือกคุณสมบัตินักศึกษา สถานประกอบการคัดเลือกคุณสมบัติเฉพาะทางช่างของนักศึกษา

3. จัดสอนร่วมกันในบางรายวิชา ระดับ ปวช., ปวส. ร่วมจัดการเรียนกับสถานประกอบการเฉพาะทางโดยสถานศึกษาเป็นผู้ประสานงาน

4. จัดการเรียนการสอนและฝึกอบรบอาชีพระยะสั้นร่วมกัน จัดเน้นการสอนรายวิชาเฉพาะสาขาตามความต้องการของชุมชน

ประเภทวิชาชีพที่เปิดสอนระบบทวิภาคีในสถานศึกษา

มี 4 ประเภทวิชาชีพ คือ

1. ประเภทวิชาชีพช่างอุตสาหกรรม เปิดสอนในสาขาวิชาต่าง ๆ เช่น ช่างยนต์ ช่างกลโรงงาน ช่างเชื่อมโลหะ ช่างก่อสร้าง ช่างซ่อมบำรุง ช่างพิมพ์ ช่างอิเล็กทรอนิกส์ ช่างเทคนิค ช่างสำรวจ ช่างเทคนิคสถาปัตยกรรม และช่างไฟฟ้ากำลัง

2. ประเภทวิชาพาณิชยกรรม เปิดสอนในสาขาวิชาต่าง ๆ เช่น ธุรกิจค้าปลีก ธุรกิจโรงแรม การเลขานุการ บัญชี และธุรกิจการพิมพ์

3. ประเภทวิชาคหกรรม เปิดสอนในสาขาวิชาต่าง ๆ เช่น การโรงแรม และอุตสาหกรรมสิ่งทอ

4. ประเภทวิชาศิลปกรรม เปิดสอนในสาขาวิชาต่าง ๆ เช่น เครื่องประดับอัญมณี การออกแบบเครื่องประดับ และการพิมพ์ซิลค์สกรีน

ตัวอย่างสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนระบบทวิภาคี

1. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ จัดการศึกษาหลักสูตรฝึกหัดตั้งแต่ปีการศึกษา 2538 ในลักษณะของต้นแบบที่มีการพัฒนาปรับปรุงรูปแบบและหลักสูตร รวมทั้งวิธีการ

จัดการเรียนการสอนที่ไม่มุ่งเน้นด้านปริมาณ มีวิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรมเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบหลักสูตรช่างฝึกหัดนี้เป็นหลักสูตรที่มีลักษณะแตกต่างจากหลักสูตรอื่นๆ ที่เปิดสอนเฉพาะบุคลากรของสถานประกอบการอุตสาหกรรมที่ส่งเข้ามาเรียนในสถาบันตามหลักการของช่างฝึกหัด โดยมีรูปแบบการฝึกหัด คือเป็นการฝึกตามหลักสูตร 3 ปี โดยฝึกฝีมือเบื้องต้น 12 เดือนแรก ช่างฝึกหัดจะต้องผ่านการประเมินจากสถาบัน จึงจะถือว่าสำเร็จการฝึกฝีมือเบื้องต้น และมีสิทธิฝึกหัดในหลักสูตร 24 เดือนต่อไปอีกได้ หรืออาจจะกลับไปฝึกปฏิบัติในสถานประกอบการหรือโรงงานอุตสาหกรรมตามหลักสูตรที่วางไว้สัปดาห์ละ 4 วัน และกลับมาเรียนวิชาภาคทฤษฎีที่สถาบันสัปดาห์ละ 1 วันจนจบหลักสูตร ในกรณีดำเนินการโครงการหากทางสถานประกอบการหรือโรงงานอุตสาหกรรมใดไม่มีความพร้อมในการฝึกฝีมือเบื้องต้นหรือไม่สามารถจัดการฝึกอาชีพในบางลักษณะได้สถาบันจะจัดการฝึกให้จนครบหลักสูตร เนื่องจากช่างฝึกหัดคือพนักงานของโรงงาน ดังนั้นการฝึกฝีมือการปฏิบัติรวมทั้งการปฏิบัติงานจริงจะต้องกระทำอย่างต่อเนื่องตามปฏิทินของโรงงานจะไม่มีปิดภาคเรียน เช่น นักศึกษาหลักสูตรอื่นๆ ยกเว้นการปิดภาคเรียนทฤษฎีในสถาบันตามปกติ คุณสมบัติของช่างฝึกหัดที่จะเข้าฝึก เพศชายหรือหญิง สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ได้คะแนนเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 2.00 อายุไม่เกิน 25 ปี เป็นพลเมืองดีของชาติและศรัทธาในการปกครองระบอบประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เมื่อช่างฝึกหัดฝึกครบตามหลักสูตรแล้ว จะต้องสอบเพื่อรับประกาศนียบัตร ซึ่งเป็นการสอบทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ โดยมีกรรมการจากฝ่ายสถาบัน และจากฝ่ายอุตสาหกรรมดำเนินการสอบ ผู้ที่สอบผ่านจะได้รับประกาศนียบัตรช่างชำนาญงานพร้อมรายละเอียดที่ผ่านการฝึก ประกาศนียบัตรนี้จะใช้เป็น

หลักฐานในการเรียนต่อระดับสูงขึ้นไม่ได้ แต่สามารถใช้เป็นหลักฐานที่จะฝึกอบรมเป็นนายช่างหรือหัวหน้างานต่อไปได้

2. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง การจัดหาชีวิตศึกษาได้รับความร่วมมือจากศูนย์เชื่อมโยงระบบคอมพิวเตอร์ที่มีชื่อของบริษัท Computer Associates International จำกัด ในการผลิตนักโปรแกรมเมอร์ที่ทันสมัย โดยจัดฝึกภาคปฏิบัติและจัดหาอุปกรณ์ในการฝึกให้กับสถานศึกษา โดยบริษัทได้มอบชุดสื่อประกอบการสอนที่สามารถใช้ฝึกด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่เป็นเครือข่ายแบบต่างๆ เข้าด้วยกันได้หมด ทำให้สถาบันประหยัดงบประมาณในการจัดซื้อสื่อการเรียนการสอนดังกล่าวได้มาก รูปแบบการจัดการเรียนการสอนจะเหมือนการจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของประเทศอังกฤษ คือนักศึกษาจะเรียนภาคทฤษฎีพื้นฐานและปฏิบัติเบื้องต้นในสถานศึกษาในปีแรก ส่วนในปีการศึกษาสุดท้ายนักศึกษาจะฝึกภาคปฏิบัติที่สถานประกอบการ โดยจัดสอนในระดับปริญญาตรี 2 ปี นักศึกษาที่เข้าเรียนในระบบนี้ หลังสำเร็จการศึกษาแล้วทางบริษัทจะรับเข้าทำงานทันที

3. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ได้นำการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนร่วมกับการปฏิบัติจริงในสถานประกอบการ ซึ่งเริ่มต้นพัฒนาขึ้นในประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกา ช่วงปี พ.ศ. 2446 - 2452 เรียกว่าระบบการศึกษาแบบสหกิจศึกษา (Co-operation Education : Co-op) ต่อมาระบบนี้ก้าวหน้ามาก มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีได้นำระบบการศึกษาแบบสหกิจศึกษามาประยุกต์ใช้เป็นแห่งแรกในประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ. 2537 โดยส่งนักศึกษาไปปฏิบัติงานในสถานประกอบการเป็นเวลา 1 ภาคการศึกษา (16 สัปดาห์

หรือ 4 เดือน) ภายใต้การดูแลของพนักงานที่ปรึกษา มหาวิทยาลัยจัดอาจารย์นิเทศเพื่อนิเทศงานนักศึกษา ระหว่างการปฏิบัติงานที่สถานประกอบการอย่างน้อย 1 ครั้ง หลังจากการปฏิบัติงาน ณ สถานประกอบการแล้วนักศึกษาต้องเข้ารับการสัมภาษณ์และเข้าร่วมสัมมนากับเพื่อนนักศึกษาและอาจารย์นิเทศ การประเมินผลจะนำผลการประเมินจากจากอาจารย์นิเทศและพนักงานที่ปรึกษาที่สถานประกอบการมาประกอบการพิจารณาร่วมกับการให้สัมภาษณ์และการเข้าร่วมสัมมนาของนักศึกษา

4. สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตช่างอุตสาหกรรม ได้วางแผนดำเนินการจัดฝึกประสบการณ์นักศึกษาในสถานประกอบการ โดยอาศัยความร่วมมือกับสถานประกอบการในหลายวิทยาเขต เช่น วิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพ วิทยาเขตพระนครเหนือ วิทยาเขตนนทบุรี แต่ไม่อาจถือว่าการร่วมฝึกนักศึกษาลักษณะนี้จะเข้าข่ายของการฝึกอบรมระบบทวิภาคีอย่างสมบูรณ์ เพราะมีลักษณะปะปนกันอยู่ระหว่างการจัดการศึกษาแบบอาศัยความร่วมมือ และการศึกษาระบบความร่วมมือสองฝ่าย ที่เรียกว่า dual system เพราะนักศึกษาในหลายๆ โครงการ ยังเป็นนักศึกษาของวิทยาเขต และมีบางโครงการที่สถานประกอบการส่งพนักงานเข้ามาเรียน อาจนับเป็นการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีได้บ้างในกรณีที่สถานประกอบการจัดส่งพนักงานเข้ารับการฝึกอบรมในสถานศึกษาและสถานประกอบการให้การสนับสนุนการฝึกปฏิบัติงานจริงกับนักศึกษากลุ่มนี้

5. วิทยาลัยเทคนิคบ้านค่าย จังหวัดระยอง เป็นวิทยาลัยฯ ที่เปิดการเรียนการสอนระบบทวิภาคีแบบ 100% โดยมีสถานประกอบการต่างๆ เข้าร่วมโครงการเป็นจำนวนมากกว่า 115 แห่งและเป็น

สถานประกอบการที่สามารถจัดอาชีพให้กับนักศึกษาได้ตามสาขาวิชา โดยวิทยาลัยฯ และสถานประกอบการได้มีการจัดการเรียนการฝึกอาชีพร่วมกัน เพื่อให้การปฏิบัติงานของนักศึกษาสอดคล้องกับสาขาวิชาที่เรียน นอกจากนั้นบาง

รายวิชาที่สถานประกอบการสามารถจัดการเรียนการสอนและการฝึกอาชีพได้ ก็จะมีการบูรณาการรายวิชาร่วมกัน โดยมีอาจารย์และครูฝึกของสถานศึกษาและสถานประกอบการประเมินผลร่วมกันของแต่ละภาคเรียน จนกระทั่งสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร

ปัจจุบันวิทยาลัยเทคนิคบ้านค่ายได้จัดการเรียนการสอนในลักษณะต่าง ๆ 4 รูปแบบด้วยกัน คือ

1. แบบเรียนสลับร่วมกับสถานประกอบการ คือเรียนที่สถานศึกษาประมาณ 3 - 4 วัน/สัปดาห์ และฝึกอาชีพที่สถานประกอบการประมาณ 2 - 3 วัน/สัปดาห์

2. แบบเรียนที่สถานประกอบการโดยตรงคือเรียนและฝึกปฏิบัติงานที่สถานประกอบการทุกวัน ยกเว้นบางรายวิชาที่สถานประกอบการไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้ จะมาเรียนที่สถานศึกษาในวันเสาร์และวันอาทิตย์

3. แบบจัดการเรียนและการฝึกงานเป็นช่วง ๆ ของแต่ละภาคเรียนสลับกันไป โดยนักศึกษาจะเรียนหรือฝึกงานติดต่อกันในแต่ละภาคเรียน

4. แบบบูรณาการรายวิชา เป็นการบูรณาการรายวิชาชีพ ในสาขาวิชา/สาขางาน โดยอาจารย์ผู้สอนและครูฝึกของสถานศึกษาและสถานประกอบการจัดการเรียนการสอนร่วมกัน

6. วิทยาลัยพัฒนียการบางนา วิธีการจัดของวิทยาลัยมีดังนี้

1. เกิดจากความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการตามความต้องการของสถานประกอบการ

2. นักเรียนจะเป็นคนของสถานประกอบการซึ่งสถานประกอบการเป็นผู้รับสมัครและคัดเลือกเองหรืออาจทำร่วมกับสถานศึกษา

3. หลักสูตรที่ใช้ต้องได้รับความเห็นชอบจากทั้งสองฝ่าย คือ สถานศึกษาและสถานประกอบการร่วมกันจัดทำหลักสูตร

4. โดยทั่วไปหลักสูตรระดับนี้ใช้เวลาในการเรียน และปฏิบัติ 3 ปี (โดยรับผู้สำเร็จชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น อายุไม่ต่ำกว่า 15 ปี)

5. สถานศึกษามีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบในการสอนวิชาภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติเบื้องต้น ส่วนสถานประกอบการจะดูแลรับผิดชอบในการฝึกภาค

วิชาชีพเฉพาะตามหลักสูตรซึ่งระยะเวลาเรียนและฝึกอบรมส่วนใหญ่จะอยู่ในสถานประกอบการเช่นใน 1 สัปดาห์จะมาเรียนในสถานศึกษา 1 - 2 วัน และฝึกงานในสถานประกอบการ 3 - 4 วัน

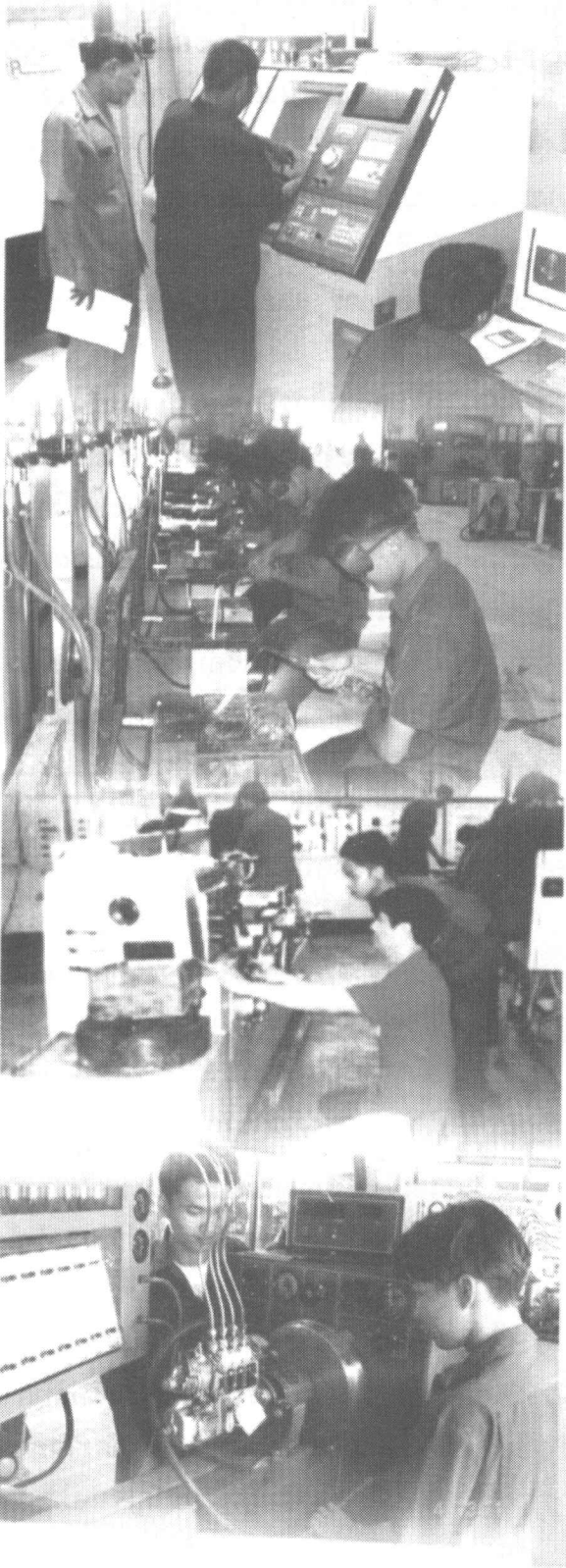
6. นักเรียนจะต้องทำข้อตกลงการฝึกอาชีพกับสถานประกอบการ และสำเนาให้สถานศึกษารับทราบด้วย

7. ในระหว่างการฝึกอบรม จะต้องมียางานผลการศึกษาประจำตัว ซึ่งจัดทำโดยนักเรียนแก่ครูอาจารย์ผู้สอนจากสถานศึกษา และครูฝึกจากสถานประกอบการจะต้องร่วมกันพิจารณาผลการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามหลักสูตร ซึ่งสถานศึกษาและสถานประกอบการได้เห็นชอบร่วมกันตั้งแต่ต้น

8. เมื่อสิ้นสุดการศึกษาอบรมตามหลักสูตรแล้ว นักเรียนจะต้องผ่านการทดสอบและประเมินผลด้วยข้อสอบของคณะกรรมการร่วมของสถานศึกษาและสถานประกอบการ

9. เมื่อสำเร็จการศึกษาอบรมจะได้รับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ของสำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ และประกาศนียบัตรรับรองความสามารถจากสถานประกอบการหรือสมาคมวิชาชีพที่เกี่ยวข้องด้วย

7. โรงเรียนปัญญาภิวัฒน์ เทคโนโลยี เป็นโรงเรียนที่บริษัทซีพี. เซเว่นอีเลฟเว่น จำกัด (มหาชน) ได้ตั้งขึ้นเมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2548 และเป็นสถาบันเอกชนแห่งแรกที่เป็นอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี โดยพัฒนาหลักสูตรทฤษฎีควบคู่ไปกับการฝึกปฏิบัติ และได้รับการส่งเสริมจากสำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา และมีผู้เชี่ยวชาญจากประเทศเยอรมนีให้คำแนะนำในการพัฒนาหลักสูตร จุดเด่นของระบบนี้อยู่ตรงที่ให้นักศึกษามีรายได้ระหว่างการฝึกภาคปฏิบัติและเมื่อเรียนจบแล้วจะมีเครือข่ายธุรกิจค้าปลีกของบริษัทมารองรับให้เข้าทำงาน เนื่องจากบริษัทมีเครือข่ายธุรกิจค้าปลีกและพันธมิตรทางธุรกิจทั่วประเทศรองรับอยู่

วิทยาลัยเทคนิคอุตสาหกรรมยานยนต์

วิทยาลัยเทคนิคอุทัยธานี จังหวัดอุทัยธานี

ประโยชน์ของอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

1. ส่วนดีกับนักศึกษา

1.1 นักศึกษามีรายได้ระหว่างเรียนซึ่งช่วยแบ่งเบาภาระผู้ปกครอง อย่างไรก็ตามขึ้นอยู่กับข้อตกลงของสถานประกอบการว่าจะจ่ายค่าตอบแทนให้อย่างไร

1.2 นักศึกษาที่สำเร็จแล้วมีงานทำทันทีในสถานประกอบการนั้น ๆ

1.3 นักศึกษามีความชำนาญในด้านวิชาชีพโดยตรง ได้ฝึกอาชีพที่ดี

1.4 นักศึกษาที่สำเร็จแล้วได้วุฒิปวช. ปวส. และสามารถศึกษาต่อระดับสูงขึ้นไปได้

1.5 นักศึกษาที่สำเร็จแล้วสามารถประกอบอาชีพส่วนตัวได้ทันที และมีโอกาสที่จะเป็นเจ้าของกิจการ

2. ส่วนดีกับสถานศึกษา

2.1 ลดค่าใช้จ่ายด้านงบประมาณ

2.2 รับนักเรียนได้มากขึ้น

2.3 ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับสถานประกอบการทั้งด้านเทคโนโลยีและธุรกิจ

2.4 ได้ปรับระบบการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับธุรกิจ

3. ส่วนดีกับสถานประกอบการ

3.1 สถานประกอบการได้ช่างฝีมือตรงตามต้องการ

3.2 สถานประกอบการได้ลดค่าใช้จ่ายและต้นทุนการผลิตได้

3.3 สถานประกอบการได้ลดปัญหาด้านการขาดแคลนกำลังคนในอนาคต

3.4 สถานประกอบการมีสิทธิในการคัดเลือกบุคลากรที่มีคุณภาพ มีความสามารถ ได้ตามความต้องการ

3.5 สถานประกอบการได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาและสังคม

3.6 สถานประกอบการได้มีส่วนร่วมในการผลิตช่างฝีมือได้มากทั้งปริมาณและคุณภาพ

3.7 สถานประกอบการไม่ต้องเสียเวลาในการฝึกอบรมหรือทดลองงาน

3.8 สถานประกอบการได้มีส่วนร่วมในการสร้างความร่วมมือกับสถานศึกษา อันจะนำไปสู่ประสิทธิภาพของการพัฒนาสังคม

ปัญหาของอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

1. **ด้านหลักสูตร** ไม่สามารถจัดให้นักศึกษาได้ฝึกครอบคลุมเนื้อหาของหลักสูตร จัดให้เรียนทฤษฎีวิชาสามัญมากเกินไปและไม่สอดคล้องกับการปฏิบัติงาน รวมทั้งจัดวิชาที่ยากอยู่ในวันเดียวกัน

2. **ด้านครูผู้สอน** ครูฝึกในสถานประกอบการไม่สอนงาน ไม่มีเวลาให้นักศึกษาเนื่องจากมีภาระงานอื่นมาก ครูสอนเร็วเกินไป ใช้เวลาในการอบรมสั่งสอนในห้องเรียนนาน

3. **ด้านวิธีสอน** ครูขาดเทคนิควิธีการสอนให้เกิดแรงจูงใจในการเรียน ครูฝึกไม่สนใจสอนงานภาคทฤษฎี ไม่อธิบายหรือแนะนำก่อนลงมือปฏิบัติ แบ่งเนื้อหาการเรียนต่อคาบไม่เหมาะสม

4. **ด้านสื่อการเรียนการสอน** เครื่องมือเครื่องจักร สื่อในโรงเรียนไม่ทันสมัย สื่อ อุปกรณ์ชุดฝึกไม่เพียงพอ ครูไม่ให้ความสำคัญในการใช้สื่อเทคโนโลยีประกอบการสอน

5. **ด้านประเมินผลการสอน** ครูฝึกในสถานประกอบการไม่มีเกณฑ์ประเมินที่แน่นอน การส่งผลประเมินการสอบล่าช้าการประเมินผลไม่เป็นธรรม

6. **ด้านสถานประกอบการ** ในสถานประกอบการจัดให้เลิกงานไม่ตรงเวลา ครูฝึกขาดความรู้เทคนิควิธีสอน นักศึกษาไม่ได้ค่าตอบแทน สถานประกอบการยังขาดหน่วยงานที่ทำหน้าที่ประสานงานฝึกอาชีพ และขาดความร่วมมืออย่างจริงจังระหว่างสถานประกอบการกับสถานศึกษา

7. **ด้านนักศึกษา** นักศึกษาขาดความพร้อมด้านวุฒิภาวะ ขาดความรู้ทักษะพื้นฐานและขาดความรับผิดชอบในการฝึกงานอาชีพ

8. **ด้านงบประมาณ** ขาดการสนับสนุนงบประมาณจากรัฐบาล ขาดงบประมาณในการจัดสัมมนาผู้ควบคุมการฝึก ครูฝึกและครูอาจารย์ และขาดงบประมาณในการนิเทศติดตามผล

ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาการจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

1. จากปัญหาที่ไม่สามารถจัดให้นักศึกษาได้ฝึกครอบคลุมเนื้อหาของหลักสูตร จัดให้เรียนทฤษฎีวิชามีมากเกินไปและไม่สอดคล้องกับการปฏิบัติงาน รวมทั้งจัดวิชาที่ยากอยู่ในวันเดียวกันนั้น มีข้อเสนอแนะคือควรมีการหมุนเวียนสถานที่ฝึกงานและควรให้ครูฝึกได้รับการอบรมเกี่ยวกับการทำแผนการสอนจากคณะศึกษาศาสตร์ ครุศาสตร์

2. จากปัญหาที่ครูฝึกในสถานประกอบการไม่สอนงาน ไม่มีเวลาให้นักศึกษา ครูสอนเร็วเกินไปและครูใช้เวลาในการอบรมสั่งสอนในห้องเรียนนาน มีข้อเสนอแนะคือควรให้ครูฝึกได้รับการอบรมเกี่ยวกับเทคนิควิธีการสอนจากคณะศึกษาศาสตร์ ครุศาสตร์

3. จากปัญหาที่ครูขาดเทคนิควิธีการสอนให้เกิดแรงจูงใจในการเรียน ครูฝึกไม่สนใจสอนงานภาคทฤษฎี ไม่อธิบายหรือแนะนำก่อนลงมือปฏิบัติ แบ่งเนื้อหาการเรียนต่อคาบไม่เหมาะสม มีข้อเสนอแนะคือจัดคาบเรียนสำหรับการเรียนภาคปฏิบัติในแต่ละวิชา และครูควรกำหนดเนื้อหาและกิจกรรมการสอนแต่ละคาบให้ชัดเจน

4. จากปัญหาที่เกี่ยวกับเครื่องมือเครื่องจักรสื่อในโรงเรียนไม่ทันสมัย สื่อ อุปกรณ์ชุดฝึกไม่เพียงพอ ครูไม่ให้ความสำคัญในการใช้สื่อเทคโนโลยีประกอบการสอนนั้น มีข้อเสนอแนะคือ จัดหาหรือ

พาครูฝึกไปศึกษาโดยใช้เครื่องมือเครื่องจักรที่ทันสมัยและจัดหาหรือจัดทำสื่อให้เพียงพอ

5. จากปัญหาที่ครูฝึกในสถานประกอบการไม่มีเกณฑ์ประเมินที่แน่นอน การส่งผลประเมินการสอบล่าช้า การประเมินผลไม่เป็นธรรมนั้น มีข้อเสนอแนะคือกำหนดเกณฑ์การประเมินต่างๆ ให้ครูฝึกในสถานประกอบการและทำกำหนดการที่สถานศึกษากับสถานประกอบการดำเนินการร่วมกัน

6. จากปัญหาสถานประกอบการจัดให้เลิกงานไม่ตรงเวลา ครูฝึกขาดความรู้เทคนิควิธีสอน นักศึกษาไม่ได้คำตอบแทนนั้น มีข้อเสนอแนะคือควรให้ครูฝึกได้รับการอบรมเกี่ยวกับเทคนิควิธีการสอนจากคณะศึกษาศาสตร์ ครุศาสตร์ และสถานประกอบการควรพิจารณาค่าตอบแทนให้นักศึกษา

7. ในภาพรวมสถานศึกษาควรมีการประสานงานกับสถานประกอบการอย่างสม่ำเสมอหลังจากที่ส่งนักศึกษาเข้าฝึกอาชีพในสถานประกอบการ และควรจัดให้มีการประชุมสัมมนา ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีแก่บุคลากรในสถานประกอบการ และสถานศึกษาในเรื่องต่างๆ เช่น การวางแผนการสอน เทคนิควิธีการสอน การนิเทศการสอน การประเมินผลการสอน เป็นต้น

แนวโน้มของอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี เป็นการจัดการศึกษาโดยร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ นักศึกษาในระบบนี้จะได้เรียนภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติเบื้องต้นที่สถานศึกษาและจะไปฝึกอาชีพหรือฝึกภาคปฏิบัติที่สถานประกอบการ นักศึกษาจะมีความชำนาญในด้านวิชาชีพโดยตรงได้ฝึกอาชีพที่ดี สำเร็จการศึกษาแล้วมีงานทำทันทีในสถานประกอบการ ถ้าต้องการประกอบอาชีพส่วนตัวก็สามารถประกอบอาชีพส่วนตัวได้ทันที และมี

โอกาสที่จะเป็นเจ้าของกิจการได้ สถานศึกษาได้ลด ส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ได้ช่างฝีมือตรงตาม
 ค่าใช้จ่ายในด้านงบประมาณ ได้แลกเปลี่ยน ความต้อง และลดปัญหาด้านการขาดแคลนกำลัง
 ประสพการณ์กับสถานประกอบการทั้งด้าน คนในอนาคตอีกด้วย
 เทคโนโลยีและธุรกิจ ส่วนสถานประกอบการได้มี

หวน พันธุพันธ์

บรรณานุกรม

- “เซเว่นฯ เปิด ร.ร.อาชีพวะ - รุดขยายสาขา ตั้งเป้าปั้นมืออาชีพป้อนค้าปลีก 1 พันคนต่อปี,” **มติชน**.
 วันพฤหัสบดีที่ 1 กันยายน 2548, หน้า 30.
- ธานี กิมทรง. **การประเมินผลโครงการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ของกรมอาชีวศึกษา ในเขตการศึกษา 12**
 วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (เทคโนโลยีทางการศึกษา) มหาวิทยาลัยบูรพา, 2545.
- เพ็ญแข จันทรแจ่ม. **ศึกษาความคิดเห็นของสถานศึกษาและสถานประกอบการที่มีต่อปัจจัยการจัดการศึกษา**
ระบบทวิภาคีช่างอุตสาหกรรมระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) หลักสูตรกรมอาชีวศึกษา
ปริญญาโท กศ.ม. (อุตสาหกรรมศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2546.
- “รวมพลังอาชีพะ สร้างคน สร้างงาน สร้างชาติเข้มแข็ง,” **เอกสารขอเชิญร่วมเป็นเกียรติในงานผู้ประกอบการ**
ประสานอาชีพะ : พลังขับเคลื่อนกำลังคนของประเทศ เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม 2548. ณ ศูนย์การ
 แสดงสินค้าอิมแพค เมืองทองธานี
- วิชัย แหวนเพชร. “สหกิจศึกษา,” **สารานุกรมศึกษาศาสตร์**. ฉบับที่ 35 (กรกฎาคม 2548),
วิทยาลัยเทคนิคบ้านค่าย จังหวัดระยอง ทางเลือกใหม่ของการศึกษาด้านอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี. มปป,
 มปป. (จุลสารแนะนำ)
- วีระพันธ์ สิทธิพงศ์. **ปรัชญาอาชีพะและเทคโนโลยีศึกษา**. คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล,
 มปป.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542**. กรุงเทพมหานคร:
 บริษัทพรินทติ้งกราฟฟิค จำกัด, มปป.
- สำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา. **อาชีวศึกษาระบบทวิภาคี**. นิทรรศการในงานมหกรรมอาชีวศึกษา
 เทิดไถ้มหาชาตินี้ ประจำปี 2548 ระหว่างวันที่ 10 - 15 สิงหาคม 2548.
- สิริกาญจน์ ปรีชาหาญ. **ศึกษาความร่วมมือสถานศึกษากับสถานประกอบการในการจัดอาชีวศึกษาระบบ**
ทวิภาคี ประเภทช่างอุตสาหกรรม วิทยาลัยเทคนิคในสถาบันการอาชีวศึกษา ภาคกลาง 1.
 วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2546.
- สุนีย์ ใจบุญ. **ความคิดเห็นของนักเรียนและครูฝึกที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี**
ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ สาขางานยานยนต์ สถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 1. สารนิพนธ์
 กศ.ม. (ธุรกิจศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2547.

- สุพัฒน์ ศรีสัมฤทธิ์. **ความพึงพอใจของผู้เรียนและผู้สอนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพวิทยาลัยเทคนิคสมุทรสงคราม ที่มีต่อการเรียนอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี**. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2545.
- สุวลี จันลิม. **แรงจูงใจในการเลือกเรียนกลุ่มวิชาชีพธุรกิจค้าปลีกในระบบทวิภาคี ของนักเรียนอาชีวศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยพณิชยการเชตุพน**. สารนิพนธ์ กศ.ม. (ธุรกิจศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2545.
- เสนห์ ศรีวิลัย. **ความคิดของนักศึกษาช่างอุตสาหกรรมที่มีต่อการศึกษาระบบทวิภาคี หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในวิทยาลัยอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี**. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2545.
- อรรถพล สังขวาสี. **การศึกษาดิตตามผลผู้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี รุ่นที่ 1 ปีการศึกษา 2538 ของสถานศึกษาสังกัดกองวิทยาลัยเทคนิค กรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในเขตกรุงเทพมหานคร**. ปริญญาโท กศ.ม. (อุตสาหกรรมศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2544.